

Van het bestuur en de redactie

ELK KIND DAT GEBOREN WORDT, IS EEN TEKEN VAN HOOP.

Met deze herinnering aan een spreuk van de Indiase filosoof Rabindrat Tagore wensen we vanuit bestuur en redactie onze lezers een nieuw jaar toe waarin die hoop zichtbaar en tastbaar wordt. Zichtbaar in de onbevangenheid waarmee we anderen aanzien en door anderen aangezien worden. Tastbaar in de zorg om mensen. We hopen ook dat onze Kleine Bulletins en het Jaarboek hier aan bijdragen.

Korczak Jubileumdag

Op 26 oktober 2002 vierde de Korczak Stichting haar 20ste verjaardag in Centrum Avanti te Almere-Haven. Deze uitzonderlijke dag, met boeiende inleidingen, een weergalozes cabaret-voorstelling van FRAMBOOS en de feestelijke afsluiting met nagesprekken onder het genot van hapjes, drankjes en de prachtige muziek van de Klezmer band Ses Bes, zal uitmonden in een verslag voor alle belangstellenden. Onze donateurs krijgen het verslag te zijner tijd als bijlage van het Kleine Korczak Bulletin.

Korczak-conferentie in Warschau

Onder de titel 'Korczak: A New Anthropology of Education' vond half september een drie-daagse internationale conferentie plaats. Van Nederlandse zijde werd hieraan deelgenomen door Theo Cappon, Luc Stevens en zijn echtgenote, Wim van Werkhoven (Universiteit Utrecht) en ondergetekende. De conferentie bood aan een internationaal publiek een caleidoscoop van de huidige Korczakstudie, waarbij abstracte theorie helaas nogal de boventoon voerde. De vele lezingen c.q. paperpresentaties deden niet helemaal recht aan de geest van Korczak waarin de dialoog toch centraal staat. Daardoor kwam de inhoud hier en daar wat in het

gedrang. Zoals zo vaak waren de persoonlijke contacten het meest interessant en intensief. Ik bewaar warme herinneringen aan gesprekken met Mark Bernheim uit de USA en Marc Silverman uit Israël. Met hen en met andere medecongresgangers gaat de dialoog via de e-mail voort. De historische plaatsen en monumenten in en rond Warschau maakten veel indruk op mij. Toch heb ik moeite met de ook tijdens deze conferentie weer de kop opstekende Korczak-verering. Laten we ons toch vooral bezighouden met wat Korczaks ideeën betekenen voor *onze* tijd, voor *onze* kinderen. Een uitgebreid verslag van de conferentie zal later worden gepubliceerd.

Joop W. Berding

Manifestatie 'Morgen niet meer'

Op 20 november, de internationale dag van de rechten van het kind, vond in het RAI-Congrescentrum te Amsterdam een grote manifestatie en symposium plaats onder het motto 'Morgen niet meer'. De dag werd georganiseerd door RAAK (Reflectie- en Actiegroep Aanpak Kindermishandeling).

Het kan verbazing wekken dat het thema van het symposium - kindermishandeling - zo veel mensen trekt (bijna 1.100 deelnemers), maar niet verbazend als je weet dat elke week in Nederland één kind door mishandeling (achter de voordeur) omkomt, en dat elk jaar 50.000 kinderen in ons land onder het geweld door de volwassene lijden.

De sprekers die aan het woord kwamen vertelden geen theoretische verhalen, theorie past niet bij dit onderwerp. De taal van alle sprekers, hoewel ze verschillende kanten van het onderwerp belichtten, was de taal van Korczak in zijn 'Gebed van een Opvoeder' (Korczak verzoekt niet maar eist). De eis aan God in dit gebed wordt in ons geval vertaald in een eis aan de maatschappij en aan de regering om eindelijk eens aandacht aan het probleem te besteden, maar ook een klemmende oproep aan de specialisten. Is het niet verbijsterend dat in de

opleiding voor kinderartsen, volgens kinderarts Rian Teeuw, maar 2 uur (!) aan het onderwerp 'kinder mishandeling' wordt besteed terwijl het de derde van de meest voorkomende ziekten of aandoeningen onder de Nederlandse kinderen is (na astma en keel-, neus- en oorontsteking).

Kindermishandeling is niet allen slaan of seksueel misbruik van kinderen maar ook lichamelijke verwaarlozing, die volgens jeugdarts Ben Rensen, nog ontstellend veel vaker voorkomt. Ben Rensen, die al jaren op dit terrein bezig is, schetst ook de achtergronden van de gezinnen waar geweld tegen kinderen voorkomt: alcohol, drugs, armoede. Zo komt fysieke mishandeling 7 keer vaker voor bij de families met een economische achterstand. En wat de gevolgen van deze mishandeling of verwaarlozing betreft, nog maar een cijfer: 1/3 van alle kinderen die in het special onderwijs (m.n. wordt hier verwezen naar ZMOK en LOM; red.) zitten, zitten daar door verwaarlozing (fysiek en psychisch) en seksueel misbruik. (Er is inmiddels bekend dat langdurige en ernstige vormen van mishandeling hersenschade bij het kind kunnen veroorzaken).

Wat ik heel belangrijk vond van de dag was dat alle schuld niet bij de ouders werd gelegd. De ouders zijn niet alleen verantwoordelijk (we moeten hen zeker ondersteunen). Maar opvoeden doe je als samenleving samen, aldus Jan Willems (auteur van het belangwekkende boek 'Wie voedt de opvoeders op?' en verbonden aan het Centrum voor de Rechten van de Mens van de Universiteit van Maastricht).

Tijdens de dag kwamen ook mensen aan het woord die als kind door ouders, familieleden of leraren waren geslagen of seksueel misbruikt. Verschrikkelijk om te horen wat al deze mensen hebben mee gemaakt en hoe ze door het geweld van volwassenen met zichzelf en met hun eigen leven worstelen.

Wat kunnen we hier doen? Er waren verschillende voorstellen te horen:

- betere onderwijs op het gebied van kindermishandeling voor specialisten
- mishandeling voorkomen o.a. door ouders beter te ondersteunen
- oudercursussen in een vroeg stadium
- meer coördinatie en samenwerking van instanties in de jeugdzorg
- Minister voor Jeugdzaken aanstellen
- wettelijke aanpassingen
- meer geld

Hoe de politiek op de manifestatie zal reageren is even afwachten. De politici die voor de discussie met de deskundigen aanwezig waren hebben reeds

hun belangstelling laten zien (aan de andere kant zal het je verbazen dat slechts 37 Kamerleden, vooral uit de linkse partijen en het CDA, hebben gereageerd op het verzoek mee te doen aan de RAAK- Campagne Preventie Kindermishandeling). Ik wil hier wel drie Kamerleden noemen die zich al jaren inzetten voor deze problematiek: Agnes Kant (SP), Khadija Arib (PvdA) en Els Meijer (VVD). De dag werd afgesloten met de uitreiking van Jan Brouwerprijs voor het beste project voor de preventie kindermishandeling. De prijs werd toegekend aan RAAK, in de persoon van de voorzitter Prof. Dries van Dantzig.

Julia Tchikhatcheva

Speelplaatsregels

Een verhaal van Claartje Hoffmann - den Reijer, juf Claartje, over ruzie en dan op de speelplaats van de Kennedy basisschool in het Amersfoort van 1980. Die school bestaat niet meer, de kinderen zijn volwassen. Maar nog steeds, als je een oud-leerling of een juf of meester van De Kennedy spreekt, glimmen de ogen.

Het verhaal is ook een illustratie van wat Korczak voor ogen had, denken we, als het ging over kinderen en democratie. Daarom plaatsen we het graag. Ook ter inspiratie. We hadden problemen op de speelplaats van onze school. Voetballers hadden last van andere kinderen als ze over 'het veld' liepen. Kleine kinderen hadden last van een langsuizende harde voetbal.

We waren een kleine school, hadden toen slechts 85 leerlingen. We konden wat dat betreft goed een schoolvergadering houden. Op grote flappen papier werden wat punten genoteerd. Allereerst de problemen. Dan: wat gaan we er aan doen? Enkele oplossingen die spontaan naar boven kwamen werden genoteerd:

- voetballen mag niet meer (Boegeroep volgde)
- het voetbalterrein moet duidelijker afgebakend worden en het mag niet te groot zijn
- voetballen mag niet altijd
- niet-voetballers houden afstand, ze spelen op de plekken een eindje van het voetbalveld af.

Besloten werd dat iedereen er nog eens over zou nadenken. Er werd een afspraak voor een volgende vergadering gemaakt. Er ontstonden gesprekken over de plein-regels. Heel goed was te merken dat de kinderen aan hun eigen belang dachten maar ook begrip kregen voor de gevolgen van anderen. Dat was een heel opbouwende ervaring. Iedereen

moet lekker buiten kunnen spelen, vonden de kinderen. Op de volgende vergadering werd daarom afgesproken wanneer er wel en wanneer er niet gevoetbald mocht worden. En het voetbal-terrein moest duidelijk binnen lijnen blijven. Bij harde ballen die het veld uitvloegen werd er niet gevoetbald buiten de lijnen. Eén kind van de voetballers haalde de bal en het spel ging pas verder als de bal terug in het veld was. Niet-voetballers zouden buiten het veld blijven, liefst op enige afstand. Dus bij tikkertje spelen mochten de rennende kinderen niet over het voetbal-terrein. Zo ontstonden er allerlei afspraken. De kinderen discussieerden echt. Er werd wel eens een bezwaar geuit, maar als er uitgelegd werd waarom een regel toch nodig was, kwam er een overeenkomst. Wat als er kinderen zich niet aan de afspraken hielden? Ook hiervoor kwamen er oplossingen van de kinderen zelf:

- waarschuwen, helpen onthouden hoe de regel was
- bij herhaald waarschuwen door een leerkracht van de buitenbeurt, zou de leerkracht een groene kaart mogen uitdelen
- na twee groene kaarten zou een rode volgen, vergezeld van een straf

De kinderen waren erg streng. Een voetballer in overtreding mocht na een rode kaart een week niet meer voetballen. En een niet-voetballer zou niet buiten mogen spelen wegens storend gedrag.

Er werd afgesproken dat we het nieuwe speelplaats-reglement een week zouden proberen te volgen. Daarna zouden we kijken hoe het gewerkt heeft. De kinderen hadden al spelend nog wat aanvullingen op de regels gevonden. Verder ging ieder op de evaluatievergadering akkoord met de afspraken. Ze voelden zich verantwoordelijk voor het plezier van iedereen. Ze hadden immers zelf de regels afgesproken. Hoe het verder ging? Een enkele keer kwam een kind zelf melden als hij iets 'fout' had gedaan. Rode kaarten werden nooit uitgedeeld, een enkele groene. Alle kinderen voelden zich serieus genomen. Er kon gevoetbald worden, maar niet altijd. Er was ruimte voor ieders wensen. Ze gunden elkaar fijn spelen. Het is al met al een mooi voorbeeld van hoe kinderen graag meedenken als ze merken dat hun probleem serieus genomen wordt. Hun creativiteit en hun verantwoordelijkheidsgevoel werden aangesproken. Ze waren bereid zelf mee te werken in woord en daad, aan het verbeteren van het spel-klimaat op het schoolplein.

Esterka

In Het Kleine Korczak Bulletin vertalen we regelmatig teksten uit de 'Kleine Revue'. Hierin schreven kinderen en jongeren uit heel Polen maar ook bewoners en werkers in Dom Sierot. Korczak was vanaf de oprichting ervan in 1926 tot 1931, ook redacteur ervan. De 'Kleine Revue' verscheen als week-bijlage in 'Onze Revue', een landelijk Joods dagblad. We lezen en vertalen deze teksten uit het boek 'Dom na Krochmalnej' (Het huis op de Krochmalnastraat, Warszawa 1997). Op p. 28 hiervan begint een serie teksten uit de 'Kleine Revue' over Esterka Wajntraub, de rechterhand van Mevrouw Stefa. Ze verschenen in de 'Kleine Revue' van 4 oktober 1935. Maar ze gaan over de jaren 1917-1918.

In dit en de komende Kleine Korczak Bulletins vertalen we deze serie teksten over Esterka. Ze beginnen met een korte inleiding, waarna pupil 'nummer 56' verder schrijft.

Wie een bezoek brengt aan de Joodse begraafplaats bij de Okopowa-straat en daarna de begraafplaats verlaat, ziet vast en zeker de mooie eenzame kerstboom in het 17^e stuk van de begraafplaats. Als je blijft staan vraag je je misschien af wie daar ligt onder dat altijd groene en jonge standbeeld, onder die ene, enige boom op de hele begraafplaats. 'Nummer 56' vertelt de geschiedenis van deze boom, het nummer van een van de pupillen van het Weeshuis van de Krochmalna-straat nr. 92, in zijn aantekeningen van die jaren.

26 JANUARI 1917

Vandaag hadden we een ongewone dag. Esterka kwam aan. We moeten net zo naar haar luisteren als naar mevrouw Stefa. Want juffrouw Edzia, mevrouw Malgosia en mevrouw Dora en andere vrouwen zijn steeds minder met ons bezig. Ze kwamen niet, speelden niet en vertelden geen grapjes. Zij hadden net als wij honger en droomden net als wij om toch een keer in je leven je vol te eten.

Esterka is twintig jaar. Niet mooi, niet lelijk. Maar haar lach straalt uit haar hele gezicht.

Alle kinderen renden op haar af, ik bleef staan op een hoek en keek naar haar. Zo zag ze eruit die beroemde Esterka, waar ik zoveel over had gehoord. Ze was kind geweest in het Weeshuis. Net zo als ik, als Surka, Lacja en Helenka en net zoals wij droeg zij genummerde jurken, schoenen en kousen.

Zij droomde er altijd over dat ze eens net zo als Mevrouw Stefa kinderen zou opvoeden en haar hele leven dit werk zou blijven doen. Toen ze groter werd, ging ze naar Zwitserland. Mevrouw Stefa had in de gaten dat het leven in een internaat lijkt op een kloosterleven. Daarom zou Esterka eerst veel moeten leren en de wereld moeten leren kennen. De oudere meisjes, die net zo oud waren als zij, vertelden dat in dat Zwitserland Esterka helemaal niet zo'n paradijselijk leven had, dat ze zelfs trappen moest schrobben.

Dat was vast niet waar. Ze zeiden dat, omdat ze jaloers waren. En misschien zijn de trappen in het buitenland anders, mooier en is het helemaal geen schande om ze te schrobben?

9 FEBRUARI 1917

De oudere meisjes zijn boos, want ze mogen geen 'Esterka' zeggen maar alleen 'Juf Esterka'. En ze herinneren zich nog heel goed dat Esterka kousen met een nummer droeg.

Mij maakt het niets uit. Esterka is zoveel ouder dan ik, ze lijkt voor mij ook een juf. Overigens, het is toch om het even hoe ze iemand roepen?

Het Korczak Café

Dit jaar hebben we in de nieuwe serie inmiddels weer drie thema-avonden gehad. Heel bijzonder was de avond met René Görtzen. Wilbert Helsloot schrijft over deze avond het volgende:

Impressie Korczak café in november

Op 21 november kwam een groep mensen bijeen in het immer sfeervolle VE'90 om te discussieren over Korczak en zijn laatste jaar in het ghetto van Warschau. Het dagboek van Korczak (vertaald door René Görtzen en verschenen bij uitgeverij SWP) was hierbij de leidraad. Görtzen die het dagboek heeft voorzien van vele noten en van een historische inleiding, leidde de avond in met een beschrijving van de laatste levensfase Korczak. Naast het dagboek van Korczak, had hij ook fotoboeken mee met - naar de mening van de aanwezigen aangrijpende - beelden uit het ghetto.

Het dagboek is een collage van herinneringen, aantekeningen, dromen en besommeringen van Korczak. Het is geen sluitend verhaal, het is eerder fragmentarisch opgezet. Speciaal voor deze avond hadden twee studenten het boek vooraf gelezen en fragmenten gekozen die hen aanspraken.

Één van deze fragmenten betrof een verzuchting van Korczak over een jongen, die het leven in het weeshuis verziekte en het leek erop dat zelfs de 'doodstraf' op zijn plaats was. Maar goed. Dit was niet zo sterk bedoeld achteraf, in dagboeken verzucht je wel vaker . . . We discussieerden over deze fragmenten en verder over de pedagogische denkbeelden van Korczak.

Het was een sfeervolle avond en we raakten niet uitgepraat. Toen een van de aanwezigen wegging naar een (andere) kroeg, bleek Görtzen daar toevallig net boven te wonen en werd de avond daar gewoon voortgezet! Het Korczak café, bleek weer eens, is een leuke ontmoetingsplaats voor mensen, die geïnteresseerd zijn in de denkbeelden van Korczak.

De Korczak-avonden vinden plaats op de derde donderdag van de maand, in VE'90. Voor verdere informatie verwijzen wij u naar onze web-site: www.korczak.nl

Wilbert Helsloot

Boekbesprekingen

De redactie heeft het voornemen om in elk Bulletin een jeugdboek te laten bespreken door een jongere. We kiezen steeds een boek waarin een bijzondere relatie tussen volwassenen en kinderen/jongeren of tussen kinderen onderling centraal staat. We beginnen in 2003 met het boek 'Nu niet, nooit niet', gelezen en besproken door Anna Skubisz.

'Het kleine Korczak Bulletin' is een uitgave van de Janusz Korczak Stichting en verschijnt 4 x per jaar

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het secretariaat:

Postbus 70048
1007 KA Amsterdam
tel. 020 644 70 18
fax 020 644 81 54
info@korczak.nl
www.korczak.nl

<i>redactie</i>	<i>gast redactie</i>
Theo Cappon	Joop W. Berding
Edward Skubisz	Julia Tchikhatcheva
Anouk Brink	Wilbert Helsloot

Deze nieuwsbrief kunt u ook via uw e-mail ontvangen, stuur hiervoor een e-mail naar info@korczak.nl onder vermelding van Kleine Korczak Bulletin